

**LIETUVOS RESPUBLIKOS RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO
NR. VIII-1190 11 IR 17 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-1190 11 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

1. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio pakeitimas

Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymo 5 straipsnio 4 dalis nustato, kad jeigu asmuo šio straipsnio 3 dalyje nurodytais atvejais (įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis sustabdžius licencijos ar leidimo galiojimą arba panaikinus licencijos ar leidimo galiojimą) Branduolinės saugos įstatymo nustatyta tvarka ir terminais nesikreipia dėl licencijos ar leidimo galiojimo sustabdymo panaikinimo arba licencijos ar leidimo galiojimas yra panaikinamas, toks asmuo privalo nedelsdamas nuosavybės teise valdomas branduolines ar radioaktyvias medžiagas perduoti laikinai saugoti radioaktyviųjų atliekų tvarkytojui Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis ir apie tai informuoti Valstybinę atominės energetikos saugos inspekciją (toliau – VATESI). Šiuo metu galiojanti Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 5 dalies redakcija suponuoja tai, kad radioaktyviųjų atliekų tvarkytoja VĮ Ignalinos atominė elektrinė turi sukurti branduolinių ir radioaktyviųjų medžiagų saugojimo tvarkas ir sąlygas bei vadovaujantis jomis įrengti visą apdorojimo ir saugojimo infrastruktūrą, kuri pareikalautų finansinių ir žmogiškųjų resursų.

Vadovaujantis Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 10 straipsniu, VĮ Ignalinos atominė elektrinė yra radioaktyviųjų atliekų tvarkytoja ir vykdo Ignalinos atominės elektrinės ir kitų branduolinės energetikos objektų eksploatavimo ir eksploatavimo nutraukimo metu susidariusių radioaktyviųjų atliekų ir kitų radioaktyviųjų atliekų darytojų perduotų radioaktyviųjų atliekų tvarkymą. Teisės aktų nustatyta tvarka ši įmonės veikla yra licencijuota, remiantis VĮ Ignalinos atominės elektrinės pateiktais veiklos techninių ir technologinių projektų ir jų saugos pagrindimo aprašais bei vidiniais normatyviniais techniniais dokumentais (reglamentais, instrukcijomis ir procedūromis), kuriuose nustatytos vykdomos veiklos tvarkos ir sąlygos. Radioaktyviųjų atliekų tvarkytojo infrastruktūra bei vykdomos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo veiklos tvarkos ir sąlygos gali būti panaudotos laikinai saugoti perduotas branduolines ir radioaktyvias medžiagas. Pažymėtina, kad radioaktyviųjų atliekų tvarkymo, įskaitant saugojimą, iki jų dėjimo į atliekynus reikalavimai nustatyti Branduolinės saugos reikalavimuose BSR-3.1.2-2017 „Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas branduolinės energetikos objektuose iki jų dėjimo į radioaktyviųjų atliekų atliekyną“. Todėl, įgyvendinant Branduolinės energijos įstatymo 5 straipsnio 4 dalies nuostatą, turi būti pakeista Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 5 dalis ir nustatyta, kad perduotas branduolines ir radioaktyvias medžiagas radioaktyviųjų atliekų tvarkytojas tvarko vadovaudamasis jau nustatytų radioaktyviųjų atliekų iki dėjimo į atliekynus tvarkymo reikalavimų nuostatomis. Taip pat turi būti nustatyta, kad perduotų branduolinių ar radioaktyviųjų atliekų tvarkymą ir laikiną saugojimą, kol jos bus grąžintos ar perduotos kitam savininkui, apmoka branduolines ar radioaktyvias medžiagas nuosavybės teise valdantis asmuo, nustatyta tvarka ir terminais nesikreipęs dėl licencijos ar leidimo galiojimo sustabdymo panaikinimo arba kuriam buvo panaikintas licencijos ar leidimo galiojimas.

2. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 17 straipsnio pakeitimas

Šiuo metu Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte vartojama formulė „eksploatavimo ribos ir sąlygos“ nėra aiški. Įstatymas turėtų būti patikslintas taip, kad jame būtų atskleistas formulės „eksploatavimo ribos ir sąlygos“ turinys, ji būtų tiksli ir vienodai suprantama. Siekiant aiškumo, formulė „branduolinės energetikos objekto eksploatavimo ribos ir sąlygos“ siūloma vienodinti su tarptautinių organizacijų (pvz., Tarptautinės atominės energijos agentūros) dokumentuose vartojamu terminu, savo turiniu atitinkančiu šiuo metu įstatyme vartojamos formulės „eksploatavimo ribos ir sąlygos“ apibrėžimą. Atkreiptinas dėmesys, kad Tarptautinės atominės energijos agentūros 2018 m. leidimo saugos žodynas (angl. *IAEA Safety Glossary 2018 Edition*) nurodo terminą „eksploatavimo ribos ir sąlygos“, kuris

apibrėžiamas kaip taisyklių, nustatančių branduolinės energetikos objekto ir jo konstrukcijų, sistemų ir komponentų veikimo režimus ir veikimo parametrų ribines vertes bei mažiausią operatyvinių darbuotojų skaičių ir jų veiksmus, rinkinys, suderintas su branduolinę saugą prižiūrinčia institucija.

Įstatymo projekto parengimą taip pat paskatino reglamentavimo trūkumas, kai šiuo metu galiojantys teisės aktai nenustato subjekto, atsakingo už branduolinės energetikos objekto eksploatavimo ribų ir sąlygų (siūloma keisti į „parametrų ribinės vertės ir sąlygos“) reikalavimų nustatymą. Šiuo metu galiojanti Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 17 straipsnio 2 dalis nustato, kad licencijos turėtojas prieš nustatydamas ar patikslindamas branduolinės energetikos objekto eksploatavimo ribas ir sąlygas jas turi suderinti su VATESI. Tačiau teisės aktuose nėra nustatyta, kas turi pateikti reikalavimus, kuriais remdamasis licencijos turėtojas (ūkio subjektas) turi nustatyti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo parametrų ribines vertes ir sąlygas ir kurių pagrindu VATESI galėtų įvertinti jiems pateiktą derinti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo parametrų ribines vertes ir sąlygas.

Šis reglamentavimo trūkumas taip pat buvo nustatytas su Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba suderintoje Motyvuotoje išvadoje dėl Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo. Minėta išvada buvo parengta, vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsniu, ir patvirtinta VATESI viršininko 2017 m. spalio 5 d. įsakymu Nr. 22.3-174 „Dėl Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo aprašymo ir Motyvuotos išvados dėl Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo patvirtinimo“. Teisės aktai turėtų nustatyti subjektą, kuris yra atsakingas už branduolinės energetikos objekto eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų reikalavimų nustatymą.

Šiuo metu Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 1 punktas nustato, kad licencijos turėtojas prieš nustatydamas ar patikslindamas branduolinės energetikos objekto ribas ir sąlygas jas turi suderinti su VATESI. Įstatyme nėra paaiškinta, kokia forma šios ribos ir sąlygos (parametrų ribinės vertės ir sąlygos) turi būti pateiktos VATESI. Įstatymas turėtų paaiškinti, kad VATESI yra pateikiamas dokumentas, aprašantis eksploatavimo parametrų vertes ir sąlygas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė ir rengėja – Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija. Atsakingi už projekto parengimą VATESI padaliniai ir darbuotojai: Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo skyrius (tiesioginis rengėjas – skyriaus vedėjas Vidas Paulikas) ir Projektų valdymo skyrius (tiesioginė rengėja – vyriausioji inspektorė Birutė Purlienė).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

1. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad Branduolinės energijos įstatyme nustatytais atvejais radioaktyviųjų atliekų tvarkytojui saugoti gali būti perduodamos branduolinės ir (ar) radioaktyviosios medžiagos. Tokių branduolinių ir (ar) radioaktyviųjų medžiagų saugojimo tvarką ir sąlygas nustato radioaktyviųjų atliekų tvarkytojas, suderinęs su VATESI. Radioaktyviųjų atliekų tvarkytojo veiklos pagrindai nustatyti Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo ketvirtame skirsnyje.

2. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje yra vartojama formuluotė „eksploatavimo ribos ir sąlygos“, kuri nėra atskleista. Įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra nustatytas reikalavimas ūkio subjektui (VATESI licencijos turėtojui), įpareigojantis nustatyti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo ribas ir sąlygas ir jas suderinti su VATESI. Įstatymas nenumato subjekto, atsakingo už eksploatavimo ribų ir sąlygų reikalavimų nustatymą. Įstatyme nėra paaiškinta, kokia forma šios ribinės vertės ir sąlygos turi būti pateiktos VATESI. Formuluotė „eksploatavimo ribos ir sąlygos“ yra netiksli ir neatitinka Valstybinės lietuvių kalbos komisijos aprobuoto termino.

VATESI yra patvirtinusi branduolinės saugos reikalavimus, kuriuose yra nustatyti reikalavimai branduolinės energetikos objektų eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašui.

Dėl Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 5 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto pakeitimų nereikia papildyti kitų Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo straipsnių, kadangi šio įstatymo 7 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta VATESI kompetencija leidžia VATESI viršininkui tvirtinti reikalavimus, reglamentuojančius radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugą branduolinės energetikos objektuose, įskaitant ir reikalavimus dėl radioaktyviųjų atliekų saugaus tvarkymo iki dėjimo į atliekynus (priėmimo, apdorojimo ir saugojimo) ir dėl branduolinės energetikos objekto saugaus eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašo parengimo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Siūloma pakeisti Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 5 dalį ir nustatyti, kad perduotas branduolines ir radioaktyvias medžiagas radioaktyviųjų atliekų tvarkytojas tvarko vadovaudamasis jau nustatytų radioaktyviųjų atliekų iki dėjimo į atliekynus tvarkymo reikalavimų nuostatomis; taip pat nustatoma, kad perduotų branduolinių ar radioaktyviųjų atliekų tvarkymą ir laikiną saugojimą, kol jos bus grąžintos ar perduotos kitam savininkui, apmoka medžiagas perdavęs asmuo. Tokiu būdu bus atsisakyta perteklinio vidinių licencijos turėtojo dokumentų derinimo.

2. Siūloma atskleisti formuluotės „eksploatavimo ribos ir sąlygos“ turinį. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymas bus patikslintas taip, kad jame bus atskleistas formuluotės „eksploatavimo ribos ir sąlygos“ turinys, o pati formuluotė bus tikslesnė ir geriau suprantama. Įstatyme vartojama formuluotė „branduolinės energetikos objekto eksploatavimo ribos ir sąlygos“ bus atskleista atsižvelgiant į tarptautinių organizacijų (pvz., Tarptautinės atominės energijos agentūros) dokumentuose vartojamą terminą „eksploatavimo parametrų ribinės vertės ir sąlygos“.

Įstatyme bus nurodyta, kad eksploatavimo parametrų ribines vertes ir sąlygas sudaro taisyklių, nustatančių branduolinės energetikos objekto ir jo konstrukcijų, sistemų ir komponentų veikimo režimus ir veikimo parametrų ribines vertes bei mažiausią operatyvinių darbuotojų skaičių ir jų veiksmus, rinkinys. Ši taisyklių rinkinį kiekvienam branduolinės energetikos objektui nustatys ir prireikus tikslins VATESI licencijos turėtojas prieš tai jį aprašantį dokumentą (aprašą) suderinęs su VATESI.

Siūlome nustatyti, kad VATESI viršininkas yra atsakingas už branduolinės energetikos objekto eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašo reikalavimų nustatymą. Šiais reikalavimais vadovaujantis bus rengiamas eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašas ir priimamas VATESI sprendimas jį suderinti.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad Branduolinės energetikos objekto eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašas, kurį VATESI licencijos turėtojas radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimo metu įpareigojamas rengti, tikslinti ir suderinti su VATESI, yra taikomas tik jį rengiančio ūkio subjekto (licencijos turėtojo) veiklai. Remiantis gera praktika, tokie dokumentai rengiami atskirai kiekvienam branduolinės energetikos objektui, o jame pateikiama informacija apie objekto eksploatavimo metu vykdomus procesus (veiklas), nurodant detalias instrukcijas veikloms vykdyti, įskaitant ir galimas eksploatavimo parametrų ribines vertes, patikrinimų tvarką, atsakingus padalinius, ataskaitinius dokumentus. VATESI nustato reikalavimus dokumentui, atsižvelgdama į teisės aktų jai suteiktas kompetencijas bei Tarptautinės atominės energijos agentūros rekomendacijas. Eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašas yra vienas iš pagrindinių branduolinės energetikos objekto eksploatavimo dokumentų, kurių laikantis užtikrinamas saugus objekto eksploatavimas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas. Priėmus Radioaktyviųjų

atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-1190 11 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Numatoma, kad priimtas Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-1190 11 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-1190 11 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir neturės jokios įtakos jo plėtrai.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 11 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymą inkorporuoti į teisinę sistemą nereikės keisti kitų įstatymų.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai – kas ir kada juos turėtų priimti

Turės būti priimti VATESI viršininko tvirtinamų šių Branduolinės saugos reikalavimų pakeitimai, nustatant branduolinės energetikos objektų eksploatavimo parametrų ribinių verčių ir sąlygų aprašo reikalavimus:

1. Branduolinės saugos reikalavimai BSR-3.1.1-2016 „Panaudoto branduolinio kuro tvarkymas sausojo tipo saugykloje“, patvirtinti VATESI viršininko 2010 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 22.3-59 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-3.1.1-2016 „Panaudoto branduolinio kuro tvarkymas sausojo tipo saugykloje“ patvirtinimo“;

2. Branduolinės saugos reikalavimai BSR-3.1.2-2017 „Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas branduolinės energetikos objektuose iki jų dėjimo į radioaktyviųjų atliekų atliekyną“, patvirtinti VATESI viršininko 2010 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 22.3-120 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-3.1.2-2017 „Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas branduolinės energetikos objektuose iki jų dėjimo į radioaktyviųjų atliekų atliekyną“ patvirtinimo“;

3. Branduolinės saugos reikalavimai BSR-3.2.2-2016 „Radioaktyviųjų atliekų atliekynai“, patvirtinti VATESI viršininko 2016 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 22.3-188 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-3.2.2-2016 „Radioaktyviųjų atliekų atliekynai“ patvirtinimo“.

Inkorporavimui į teisinę sistemą naujų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą negauta specialistų vertinimų.

15. Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „branduolinė energetika“, „branduolinė sauga“, „radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Kitų pagrindimų, paaiškinimų nėra.